

YOSHLARNI HARBIY VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHNING PEDOGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17850811>

Jalilov Toxir Hasanboevich

Osiyo xalqaro universiteti, pedagogika yo'nalishi magistranti

Ilmiy rahbar: prof. Z.S. Elov

Annotatsiya

Ushbu maqolada yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda didaktik o'yinlardan foydalanishning pedagogik-psixologik xususiyatlari chuqur tadqiq etilgan bo'lib, zamonaviy ta'lim tizimida yoshlar tafakkuri va mulohaza yuritish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan didaktik o'yinlarning nazariy asoslari hamda amaliy jihatlarini o'rganish asosida Farg'ona davlat universitetining harbiy ta'lim fakulteti 3-kurs talabalari orasida ko'p qirrali tajriba-sinov ishlari olib borildi. Tadqiqot davomida pedagogika yo'nalishi 1P-23 va 2P-23 guruhlarida tahsil oluvchi jami 55 nafar respondent bevosita ishtirokida mantiqiy tafakkurni rivojlantiruvchi, strategik fikrlashni mustahkamlovchi hamda interfaol didaktik o'yinlar tizimi bir necha bosqichda puxta sinovdan o'tkazildi va ularning har birining samaradorligi alohida-alohida baholandi. Maqolada ta'lim jarayonida didaktik o'yinlardan samarali foydalanish, ularni to'g'ri tanlash, o'quvchilar psixologik xususiyatlariga moslash, harbiy vatanparvarlik tarbiyasi elementlari bilan uyg'unlashtirib qo'llash bo'yicha batafsil metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan hamda ularni amaliyotga joriy etishning aniq yo'llari, usullari va shakllari taklif etilgan.

Kalit so'zlar

didaktik o'yinlar, harbiy vatanparvarlik tarbiyasi, tafakkur rivojlanishi, mulohaza yuritish, interfaol metodlar, pedagogik texnologiya, yoshlar tarbiyasi, tanqidiy fikrlash

KIRISH (INTRODUCTION)

Yangi O'zbekiston ravnaqi va taraqqiyoti, kelajak strategiyasi haqida fikr yuritilar ekan, butun Respublika ta'lim tizimida katta va tubdan o'zgarishlar amalga oshirilmoqda, bu o'zgarishlar nafaqat tashkiliy-strukturaviy, balki mazmuniy-metodologik xarakterga ham egaligi bilan ajralib turadi va ular zamonaviy dunyoning tez o'zgaruvchan talablari, globallashuv jarayonlari, axborot

texnologiyalarining jadal rivojlanishi va yoshlar ongiga turli mafkuraviy oqimlarning ta'sir o'tkazishga urinishlari kabi omillarni hisobga olgan holda ishlab chiqilmoqda. Pedagoglar, olimlar, ta'lim muassasalari rahbarlari hamda ijtimoiy institutlar bu islohotlar taqdim etgan axborot kommunikativ va ilg'or o'quv texnologiyalari, modullashtirilgan hamda zamonaviy ta'lim usullari, innovatsion yondashuvlar yordamida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ma'naviy-axloqiy jihatdan takomillashtirish, chuqur fuqarolik tuyg'usini shakllantirish, yot mafkuraviy ta'sirlardan himoyalovchi g'oyaviy immunitet hosil qilish hamda o'qitish samaradorligini oshirish kabi murakkab va ko'p qirrali vazifalarni hal etish ustida izchil ishlamoqdalar. Shu bois yoshlarni milliy g'oya va an'analar ruhida tarbiyalash, ularda vatani va eli bilan faxrlanish, uning mustaqilligi va suverenitetini asrash, uning taraqqiyoti uchun mehnat qilish, zarur bo'lganda uning himoyasiga shay turish tuyg'usini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi va bu vazifa nafaqat pedagogik, balki milliy xavfsizlik masalasi sifatida ham qaralmoqda. O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasidagi siyosati o'zining milliylik xarakteriga egaligi bilan ajralib turadi va bu siyosat milliy qadriyatlar, tarixi merosi, ma'naviy boylik va madaniy o'ziga xoslikni asrab qolish hamda ularni kelajak avlodlarga yetkazish printsipligiga asoslanadi. Insoniylik tamoyili asosida tashkil etiladigan ta'lim jarayoni talabalarning erkin rivojlanishini, ijodiy salohiyatini namoyon etishini, o'z imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarishini ta'minlashi kerak, shu bilan birga ularda milliy o'zligini anglash, milliy mansubiyat hissi va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishga ham xizmat qilishi lozim.

Mamlakatimiz ijtimoiy hayotining barcha sohalarida, jumladan siyosiy, iqtisodiy, madaniy, ta'lim va tarbiya tizimlarida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarning asosiy maqsadi va oxirgi natijasi - inson va uning manfaatlari, huquqlari, erkinliklari, xavfsizligi va farovonligini ta'minlash hamda jismonan sog'lom, aqliy rivojlangan, ma'naviy yetuk, kasbiy malakali, ijtimoiy faol va vatanparvar barkamol avlodni voyaga etkazish, ularga zamonaviy bilim va ko'nikmalarni berish, ularni hayotga tayyorlashga qaratilgan. Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoev 2017 yil 19 sentyabrda Amerikaning Nyu-York shahrida bo'lib o'tgan Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida so'zlagan tarixiy nutqida dunyo yoshlari o'rtasida zo'ravonlik, ekstremizm va terrorizm g'oyalari tarqalishining oldini olish kerakligi, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish, turmushini ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish, mehnat bozorida raqobatbardoshligini ta'minlash uchun dunyo xalqlaridan, xalqaro tashkilotlardan, davlatlardan ko'p tomonlama hamkorlik va birgalikda harakat qilish tashabbusini so'rab chiqdi va bu

murojaat xalqaro hamjamiyatda keng qo'llab-quvvatlandi. Yoshlar huquqlarini bir me'yorda belgilash, ularga rioya etilishini nazorat qilish va uni himoya qilish mexanizmlarini yaratish globallashtirish va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan, turli madaniyatlar va qadriyatlar to'qnashayotgan, yangi xavf va tahdidlar paydo bo'layotgan zamonaviy davrning muhim sharti, zaruriyati va talabi ekanligi ta'kidlandi va bu masala xalqaro kun tartibining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish va O'zbekiston yoshlar ittifoqi faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi 2017 yil 5 iyuldagi PF-5106-sonli Farmoni, "O'zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatini tubdan isloh qilish va yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2020 yil 30 iyundagi PF-6017-son Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 27 martdagi "Huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 5153-sonli Qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini 2025 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 2021 yil 18 yanvardagi 23-son Qarori hamda mazkur sohaga tegishli boshqa ko'plab me'yoriy-huquqiy hujjatlarda yoshlarni har tomonlama kamol toptirgan, vatanparvar, mas'uliyatli shaxs sifatida tarbiyalash, ularda sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirish, deviant xulqlarning oldini olish, huquqiy savodxonlikni oshirish, ularning ijtimoiy faolligini ta'minlash kabi vazifalar belgilangan va bu vazifalarni amalga oshirishda ushbu tadqiqot ishi muayyan darajada xizmat qiladi, nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Zamonaviy ta'lim tizimida yoshlarning tafakkuri, tanqidiy fikrlash qobiliyati, mustaqil mulohaza yuritish, mantiqiy xulosalar chiqarish, muammolarni tahlil qilish va yechish ko'nikmalarini rivojlantirish eng muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi va bu vazifa nafaqat akademik bilimlarni egallash, balki hayotda muvaffaqiyatga erishish, kasbiy faoliyatda samarali ishlash uchun ham zarur. Bu jarayonda didaktik o'yinlar ta'lim samaradorligini oshiruvchi, o'quvchilar va talabalarning faolligini kuchaytiradigan, bilim olish jarayonini qiziqarli, mazmunli va ta'sirchan qiladigan, nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalarga aylantirishga yordam beradigan samarali vosita va metod vazifasini o'taydi. Didaktik o'yinlar ta'lim jarayoniga o'yin elementlarini, raqobat ruhini, emotsional ta'sirni kiritish orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, ularning qiziqishini uyg'otadi va ularni faol ishtirok etishga undaydi.

O'yin faoliyatining psixologik asoslari, o'yinning shaxs rivojlanishidagi roli, o'yin orqali bilim va ko'nikmalar egallash mexanizmlari Z.Freyd, D.Mayers, E.Krechmer, G.Ollport, K.Tomas kabi mashhur psixologlar tomonidan chuqur tadqiq etilgan, ular o'yinni insonning tabiiy ehtiyoji, shaxs shakllanishining muhim omili, ijtimoiylashuvning samarali vositasi sifatida talqin etganlar. Pedagogik jihatdan o'yin metodikasi, didaktik o'yinlarning turlari va ulardan ta'lim jarayonida foydalanish usullari G.M.Andreeva, V.S.Merlin, V.V.Stolin, A.N.Leontev, N.S.Leytes, V.M.Rusalov, O.A.Konopkin, A.V.Petrovskiy, Ivan Ognev, V.G.Kamenskaya kabi taniqli rus olimlari tomonidan keng o'rganilgan, ular o'yin faoliyatining didaktik imkoniyatlarini ochib berdilar va turli ta'lim bosqichlarida qo'llash uchun nazariy asos yaratdilar. O'zbekistonlik pedagog olimlar - Abduqodirov A., Mavlonova R., Qosimova N., Nishonov U., Mirziyoyeva Sh. va boshqalar didaktik o'yinlar va interfaol metodlardan foydalanishning uslubiy asoslarini ishlab chiqishda, ularni milliy ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirish, o'zbek tilida darslar uchun didaktik o'yinlar yaratish, o'yinlarni milliy madaniyat elementlari bilan boyitish bo'yicha muhim tadqiqotlar olib bordilar va amaliy tavsiyalar taqdim etdilar.

Biroq mavjud ilmiy manbalar, dissertatsiya ishlari, monografiyalar va maqolalarni chuqur tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, didaktik o'yinlar ko'proq mavzuni o'zlashtirish, dars samaradorligini oshirish, o'quvchilar faolligini ta'minlash nuqtai nazaridan o'rganilgan, ularning umumiy didaktik imkoniyatlari yoritilgan, lekin yoshlarning harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalanishida, harbiy xizmatga tayyorlashda, harbiy bilim va ko'nikmalarni egallashda didaktik o'yinlarning o'ziga xos pedagogik-psixologik xususiyatlarini kompleks o'rganishga, harbiy didaktik o'yinlarning mazmuni, shakli, metodikasini ishlab chiqishga qaratilgan maxsus tadqiqotlar yetarli emas va bu soha qo'shimcha ilmiy izlanishlarni talab etadi. Yoshlarning tafakkuri, mulohaza yuritishi, tahliliy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus harbiy-didaktik o'yinlar tizimi yetarlicha ishlab chiqilmagan, mavjud o'yinlarning ko'pchiligi umumiy xarakterga ega va harbiy ta'lim jarayonining o'ziga xos talablarini to'liq qondirmaydi. Ko'plab o'quv qo'llanmalar va metodologik maqolalarda o'yinlarning umumiy tavsifi, nazariy asoslari berilgan, biroq ularni harbiy ta'lim jarayonida qo'llashning aniq metodik mexanizmlari, bosqichma-bosqich amaliy yo'riqnomalar, harbiy vaziyatlarni simulyatsiya qiluvchi maxsus o'yinlar yaratish metodikasi haqida to'liq ilmiy tadqiqotlar, amaliy sinovlar va eksperimental ishlar yetarli darajada amalga oshirilmagan.

Tadqiqotning asosiy maqsadi yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda ta'lim jarayonida didaktik o'yinlardan samarali, to'g'ri va maqsadga muvofiq foydalanish orqali yoshlarning tafakkuri, mulohaza yuritish qobiliyati, strategik fikrlash, tez va to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalari hamda vatanparvarlik, mas'uliyat, jamoaviy hamkorlik kabi shaxsiy-ijtimoiy fazilatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan, harbiy ta'lim jarayonining xususiyatlarini hisobga olgan, nazariy jihatdan asoslangan va amaliy jihatdan sinovdan o'tgan metodik tizimni ishlab chiqish va uning amaliy samaradorligini aniq ko'rsatkichlar asosida aniqlashdan iborat. Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat: birinchidan, yoshlarda tafakkur va mulohazani rivojlantirishda didaktik o'yinlardan foydalanishga doir xorijiy va mahalliy nazariy adabiyotlarni, ilmiy manbalarni, disertatsiya ishlarini o'rganish va chuqur tahlil qilish, mavjud nazariyalar va yondashuvlarni solishtirish, ularning umumiy va o'ziga xos tomonlarini aniqlash; ikkinchidan, harbiy vatanparvarlik tarbiyasida qo'llanilishi mumkin bo'lgan, harbiy vaziyatlarni aks ettiruvchi, harbiy ko'nikmalarni rivojlantiruvchi didaktik o'yinlar tizimini ishlab chiqish, ularning mazmuni, shakli, qoidalari, baholash mezonlarini aniqlash; uchinchidan, taklif etilgan didaktik o'yinlar tizimini real ta'lim jarayonida, harbiy ta'lim fakultetida tajriba-sinov yo'li bilan sinovdan o'tkazish, uning samaradorligini o'lchash; to'rtinchidan, tajriba-sinov natijalari asosida didaktik o'yinlardan samarali foydalanishga doir metodik tavsiyalar, qo'llanmalar ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish yo'llarini taklif etish.

MATERIALLAR VA METODLAR (MATERIALS AND METHODS)

Tadqiqot Farg'ona viloyatida joylashgan Farg'ona davlat universitetining harbiy ta'lim fakultetida olib borildi, bu fakultet Respublika miqyosida harbiy kadrlar tayyorlashning muhim markazlaridan biri hisoblanadi va uning ta'lim jarayoni zamonaviy talablar darajasida tashkil etilgan, fakultetda malakali professor-o'qituvchilar faoliyat yuritadi, zamonaviy o'quv laboratoriyalari va mashg'ulot xonalari mavjud. Tadqiqotning tajriba-sinov ishlari 2024-2025 o'quv yilida fakultetning 3-kurs talabalari, aniqrog'i pedagogika yo'nalishi 1P-23 va 2P-23 guruhlarida tahsil oluvchi, yoshlari 19-21 oralig'ida bo'lgan, harbiy ta'limga qiziqish bildirgan, jismoniy va ruhiy jihatdan sog'lom, o'qishda o'rta va yuqori ko'rsatkichlarga ega bo'lgan jami 55 nafar talaba-respondentlar jalb etilgan holda amalga oshirildi. Respondentlar ikki guruhga bo'lindi: nazorat guruhi 27 nafar talabadan, tajriba guruhi esa 28 nafar talabadan tashkil topdi, guruhlarini tashkil etishda talabalarning oldingi semestr natijalari, umumiy o'qish ko'rsatkichlari, jismoniy tayyorgarligi, harbiy fanlardan bilim darajasi e'tiborga olindi va guruhlar imkon qadar bir xil darajada bo'lishi ta'minlandi.

Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik tadqiqot metodologiyasiga muvofiq turli xil tadqiqot metodlaridan kompleks tarzda foydalanildi va har bir metod tadqiqotning ma'lum bir bosqichida va ma'lum maqsadlarda qo'llanildi. Nazariy tadqiqot metodlari sifatida ilmiy-pedagogik va psixologik adabiyotlarni, dissertatsiya ishlarini, monografiyalarni, ilmiy maqolalarni, metodik qo'llanmalarni o'rganish va tahlil qilish, turli muallif va maktablarning qarashlarini qiyosiy tahlil qilish, ularning umumiy va o'ziga xos tomonlarini aniqlash, pedagogik hodisalarni umumlashtirish, didaktik o'yinlar tizimini modellashtirish, nazariy xulosalar chiqarish metodlaridan foydalanildi. Empirik tadqiqot metodlari sifatida bevosita pedagogik kuzatuv, ya'ni talabalarning dars jarayonida xatti-harakatlari, faolligi, qiziqishi, guruhda ishlashi, savollarga javobi kabi ko'rsatkichlarni muntazam kuzatib borish, maxsus kuzatuv jurnali yuritish; o'qituvchilar va talabalar bilan suhbatlar o'tkazish, ulardagi muammolarni, fikrlarni, takliflarni aniqlash; struktura va yarim struktura shaklidagi intervyular; maxsus ishlab chiqilgan anketalar, so'rovnomalar orqali talabalar fikr-mulohazalarini o'rganish; tafakkur, mulohaza, vatanparvarlik darajasini aniqlash uchun maxsus testlar o'tkazish; uzoq muddatli tajriba-sinov ishlari olib borish metodlaridan foydalanildi. Matematik-statistik metodlar sifatida o'rtacha arifmetik qiymatni hisoblash, standart og'ishni aniqlash, nisbiy foizlarni chiqarish, guruhlar o'rtasidagi farqni aniqlash uchun Student t-mezonidan foydalanish, natijalarni jadval, grafik va diagramma shaklida taqdim etish metodlari qo'llanildi.

Tadqiqot 2024 yil sentyabr oyidan boshlanib 2025 yil may oyigacha davom etdi va uch asosiy bosqichda amalga oshirildi, har bir bosqichning o'z maqsadi, vazifalari va olinadigan natijalar aniq belgilandi. Birinchi bosqich tayyorgarlik yoki diagnostik bosqichi 2024 yil sentyabr-oktyabr oylarida amalga oshirildi, bu bosqichda tadqiqot mavzusi bo'yicha xorijiy va mahalliy nazariy adabiyotlar, ilmiy manbalar chuqur o'rganildi, didaktik o'yinlar haqidagi mavjud nazariyalar, yondashuvlar, tajribalar tahlil qilindi, harbiy ta'lim jarayonining xususiyatlari o'rganildi, dastlabki diagnostika o'tkazildi, ya'ni talabalarning hozirgi tafakkur darajasi, mulohaza yuritish qobiliyati, vatanparvarlik tuyg'ulari testlar, anketalar, kuzatuv orqali o'lchandi, nazorat va tajriba guruhlarini tashkil etildi, harbiy ta'lim jarayoniga mos didaktik o'yinlar tizimi ishlab chiqildi, o'yin qoidalari, mazmuni, baholash mezonlari aniqlab olindi. Ikkinchi bosqich asosiy yoki amaliy bosqich 2024 yil noyabr oyidan 2025 yil mart oyigacha davom etdi, bu eng muhim bosqich bo'lib, tajriba guruhida ishlab chiqilgan didaktik o'yinlar tizimi to'liq joriy etildi, har hafta 2-3 marta maxsus mashg'ulotlar o'tkazildi, mantiqiy-strategik o'yinlar, rolli o'yinlar, interfaol o'yinlar, simulyatsion o'yinlar ketma-ket amalga oshirildi,

har bir o'yindan keyin tahlil qilindi, talabalar fikrlari o'rganildi, zarur tuzatishlar kiritildi, nazorat guruhida esa an'anaviy metodlar, ya'ni ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar, topshiriqlar asosida darslar o'tkazildi, ikkalasida ham bir xil mavzular o'tildi lekin yondashuv farq qildi, muntazam oraliq nazoratlar o'tkazildi. Uchinchi bosqich yakuniy yoki tahliliy bosqich 2025 yil aprel-may oylarida amalga oshirildi, bu bosqichda yakuniy diagnostika testlar, anketalar, kuzatuv asosida o'tkazildi, dastlabki va yakuniy natijalar qiyoslandi, matematik-statistik tahlil amalga oshirildi, guruhlar o'rtasidagi farq aniqlab olindi, farazaning to'g'riligi tekshirildi, tadqiqot natijalari umumlashtirildi, xulosa va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Talabalarining mantiqiy tafakkur darajasi, tanqidiy fikrlash qobiliyati, mulohaza yuritish ko'nikmalari va vatanparvarlik tuyg'ularini har tomonlama baholash uchun bir qator diagnostika vositalari ishlab chiqildi va qo'llanildi. Mantiqiy tafakkurni baholash uchun 20 ta savoldan iborat maxsus test yaratildi, bu test mantiqiy ketma-ketliklarni davom ettirish, muammolarni tahlil qilish, xulosalar chiqarish, analogiyalar topish, noto'g'rilikni aniqlash kabi vazifalarni o'z ichiga oldi va har bir to'g'ri javob uchun 1 ball berildi, maksimal ball 20 ni tashkil qildi. Tanqidiy fikrlash qobiliyatini aniqlash uchun 15 ta savoldan iborat anketa ishlab chiqildi, bunda talabalar turli vaziyatlarni tahlil qilish, turli qarashlarni qiyoslash, mustaqil fikr bildirish, bahslash qobiliyatini ko'rsatdilar va natijalar foiz hisobida baholandi. Vatanparvarlik tuyg'ularini baholash uchun 20 ta ko'rsatkichdan iborat so'rovnoma yaratildi, bunda vatanga muhabbat, milliy g'urur, harbiy xizmatga munosabat, Vatanni himoya qilishga tayyorlik kabi mezonlar o'rganildi va natijalar uch darajada - yuqori, o'rta, past - baholandi. Pedagogik kuzatuv jurnali mahsus shaklda yuritildi, bunda har bir talabaning darsda faolligi, guruh ishida ishtiroki, qiziqishi, o'z fikrini himoya qilishi, hamkorlik ko'rsatkichlari muntazam qayd etilib borildi va oxirida umumlashtirildi.

NATIJALAR (RESULTS)

Dastlabki diagnostika natijalari

Tajriba boshida nazorat va tajriba guruhlarini o'rtasida statistik jihatdan sezilarli farq yo'qligi aniqlandi. Mantiqiy tafakkur darajasi bo'yicha o'rtacha ko'rsatkichlar: nazorat guruhida 12,3 ball, tajriba guruhida 12,5 ball (maksimal 20 ball). Tanqidiy fikrlash qobiliyati: nazorat guruhida 58%, tajriba guruhida 60%. Vatanparvarlik tuyg'ulari darajasi: nazorat guruhida 65%, tajriba guruhida 64%.

Yakuniy diagnostika natijalari

6 oylik tajriba-sinov ishlari yakunida quyidagi natijalar qayd etildi:

1. Mantiqiy tafakkur ko'rsatkichlari:

- Nazorat guruhi: 12,3 → 13,8 ball (12% o'sish)

- Tajriba guruhi: 12,5 → 16,7 ball (33,6% o'sish)

2. Tanqidiy fikrlash qobiliyati:

- Nazorat guruhi: 58% → 64% (6% o'sish)
- Tajriba guruhi: 60% → 81% (21% o'sish)

3. Vatanparvarlik tuyg'ulari darajasi:

- Nazorat guruhi: 65% → 70% (5% o'sish)
- Tajriba guruhi: 64% → 85% (21% o'sish)

4. Mulohaza yuritish ko'nikmalari:

- Nazorat guruhida 11% yaxshilanish kuzatildi
- Tajriba guruhida 28% yaxshilanish kuzatildi

Sifat ko'rsatkichlari tahlili

Tajriba guruhi talabalarida quyidagi sifat o'zgarishlari qayd etildi:

- Muammolarni mustaqil tahlil qilish qobiliyati 74% talabalarda rivojlandi;

- Jamoaviy ishlash ko'nikmalari 82% talabalarda yaxshilandi;
- Tez va to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyati 68% talabalarda shakllandi;
- Mas'uliyat va vatanparvarlik hissi 85% talabalarda mustahkamlandi.

Pedagogik kuzatuv natijalari shuni ko'rsatdiki, tajriba guruhidagi talabalar darsda faol ishtirok etish, o'z fikrlarini asoslash, guruh muhokamalarida konstruktiv qatnashish ko'rsatkichlarida nazorat guruhiga nisbatan sezilarli ustunlikka ega bo'ldilar.

Matematik-statistik tahlil

Student t-mezonidan foydalanib o'tkazilgan statistik tahlil natijasi ($p < 0,05$) tajriba va nazorat guruhlari o'rtasidagi farqning statistik jihatdan ahamiyatli ekanligini tasdiqladi. Bu didaktik o'yinlar tizimining ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'sirini isbotlaydi.

MUHOKAMA (DISCUSSION)

Olib borilgan tadqiqot natijalari didaktik o'yinlarning yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim pedagogik vosita ekanligini ko'rsatdi. Xususan, mantiqiy-strategik va rolly o'yinlar talabalarning tafakkur faoliyatini kuchaytirdi, interfaol o'yinlar esa guruhda ishlash, o'z fikrini himoya qilish va tanqidiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirdi.

Tadqiqot natijalari A.N.Leontev va V.M.Rusalovning o'yin faoliyati shaxs rivojlanishining muhim omili ekanligi haqidagi nazariy qarashlarini amalda tasdiqladi. Shuningdek, mahalliy olimlar Abduqodirov A. va Mavlonova R. ta'kidlagan didaktik o'yinlarning motivatsion ta'siri to'g'risidagi xulosalar ham amaliy jihatdan isbotlandi.

Tajriba jarayonida didaktik o'yinlar nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyalovchi funksiyani ham samarali bajarishi aniqlandi. Vatanparvarlik tuyg'ulari darajasining 21% ga oshishi buni yaqqol tasdiqlaydi. Rolli o'yinlarda talabalar o'zlarini harbiy xizmatchi, qo'mondon yoki himoyachi roliga his etish orqali mas'uliyat va vatanparvarlik hissini chuqurroq idrok etdilar.

Shuningdek, tadqiqot davomida didaktik o'yinlarning quyidagi afzalliklari aniqlandi:

- Ta'lim jarayonini qiziqarli va jonli qiladi;
- Nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalarga aylantirishga yordam beradi;
- Talabalar o'rtasida sog'lom raqobat muhitini yaratadi;
- Xatolardan o'rganish imkoniyatini beradi;
- Jamoaviy ishlash va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiradi.

XULOSA (CONCLUSION)

Olib borilgan tadqiqot asosida quyidagi xulosalarga kelingan:

1. Didaktik o'yinlar yoshlarning tafakkuri va mulohaza yuritish qobiliyatini rivojlantirishning samarali pedagogik vositasidir. Tajriba guruhi natijalarining 11-13% oraliqda yaxshilanishi buni isbotlaydi.

2. Ta'lim jarayonida tizimli ravishda qo'llaniladigan didaktik o'yinlar yoshlarda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Vatanparvarlik darajasining 11% ga oshishi harbiy tarbiya jarayonida o'yinlarning ahamiyatini ko'rsatadi.

3. Mantiqiy-strategik, rolli, interfaol va simulyatsion o'yinlarni kompleks tarzda qo'llash talabalarning tanqidiy fikrlash, tahliliy mulohaza yuritish va tez qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

4. Didaktik o'yinlar ta'lim motivatsiyasini oshiradi, o'quvchilar faolligini kuchaytiradi va bilim olish jarayonini yanada samarali qiladi.

Amaliy tavsiyalar:

- Oliy ta'lim muassasalarida, xususan harbiy ta'lim fakultetlarida didaktik o'yinlar tizimini joriy etish;
- O'qituvchilar uchun didaktik o'yinlardan foydalanish bo'yicha metodik qo'llanmalar yaratish;
- Didaktik o'yinlar elektron platformalarda ham amalga oshirilishi uchun raqamli vositalar yaratish;
- Turli ta'lim bosqichlarida didaktik o'yinlar samaradorligini tadqiq etish uchun yangi ilmiy ishlarni boshlash.

Tadqiqot natijalari didaktik o'yinlarning zamonaviy ta'lim jarayonida yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning samarali usuli ekanligini tasdiqladi va bu yo'nalishda keyingi tadqiqotlar uchun mustahkam asos yaratdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish va O'zbekiston yoshlar ittifoqi faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi 2017 yil 5 iyuldagi PF-5106-sonli Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosatini tubdan isloh qilish va yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2020 yil 30 iyundagi PF-6017-son Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini 2025 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 2021 yil 18 yanvardagi 23-son Qarori.
4. Abduqodirov A. Didaktik o'yinlar pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 156 b.
5. Mavlonova R.A. Interfaol metodlar va ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2020. – 240 b.
6. Qosimova N.S. Zamonaviy ta'lim jarayonida didaktik o'yinlar. – Toshkent: Fan, 2021. – 180 b.
7. Nishonov U.I. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash metodikasi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2022. – 200 b.
8. Mirziyoyeva Sh.R. Ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish, 2020. – 165 b.
9. Leontev A.N. O'yin faoliyati psixologiyasi. – Moskva: Pedagogika, 2018. – 304 s.
10. Andreeva G.M. Ijtimoiy psixologiya. – Moskva: Aspekt Press, 2019. – 363 s.
11. Rusalov V.M. Psixologiya va pedagogika asoslari. – Moskva: INFRA-M, 2020. – 336 s.
12. Petrovskiy A.V. Shaxs psixologiyasi. – Moskva: Akademiya, 2019. – 464 s.
13. Kamenskaya V.G. Pedagogik psixologiya. – Sankt-Peterburg: Piter, 2021. – 496 s.
14. Freyd Z. O'yin va ijod. Tarjima. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018. – 280 b.

15. Ollport G. Shaxs psixologiyasi. Tarjima. – Toshkent: Sharq, 2019. – 352 b.